

Formativno spremljanje uvajanja otrok v vrtec

Formative Assessment in Introducing Children to Kindergarten

Andreja Križan Lipnik

Vrtec Rogaška Slatina

15

Izvleček

Uvajanje otrok je v Kurikulumu za vrtce zapisana pravica staršev. V vrtcih izvajamo uvajanje na različne načine, s ciljem postopnega soočanja otroka s spremembo. Številna strokovna spoznanja o razvoju otrok odločno kažejo na izreden pomen skrbnega pristopa odraslih, ko gre za proces ločevanja otroka od starša oziroma odraslega, na katerega je otrok navezan. Formativno spremljanje postavlja otroka v središče učnega procesa. Ko je otrok v središču, je učenje optimalno. Tako mora biti tudi predšolski otrok novinec postavljen v središče učnega procesa. Ker je glas najmlajših na predgovorni fazi, potrebujejo odrasle, ki razumejo njihove potrebe in psihosocialne posebnosti zgodnjega obdobja. Svetovalni delavci v vrtcih po svojih nalogah predstavljamo otrokov glas, zato je tudi uvajanje otrok ena od pomembnih nalog, v katere smo v vrtcih tesno vpeti. V prispevku prikazujemo primer formativnega spremljanja uvajanja otrok v vrtcu Rogaška Slatina.

Ključne besede:

uvajanje otrok, formativno spremljanje, otrokov portfolio.

Abstract

Introducing children to kindergarten is defined as parental right in the kindergarten curriculum. This transition is implemented in kindergartens in different ways with the aim of gradually preparing the child for the change. Ample expert knowledge on child's development stresses the utmost importance of a deliberate approach by adults when it comes to the process of separating the child from the parent or an adult to whom the child is attached. Formative assessment places the child at the centre of the learning process. When the child is at the centre, the learning is optimal. In the same way, preschool children who are newly introduced to kindergarten must also be placed at the centre of the learning process. In the early age, their voice is not yet formed and they need adults who understand their needs as well as the psychosocial characteristics of the early period. The work of kindergarten counselors is to act as their representatives, therefore introducing them to kindergarten is one of their important and meaningful tasks. The article presents a case of formative assessment in introducing children to kindergarten at the Kindergarten Rogaška Slatina.

Keywords:

introducing children to kindergarten, formative assessment, child's portfolio.

Opredelitev pomena uvajanja otrok v vrtec

Kakovostno delo vrtca se začne pri sprejemu novincev. Kurikulum za vrtce (1999) opredeljuje kot ključno vprašanje predšolske vzgoje v zgodnjem otroštvu iskanje učinkovitega ujemanja med kurikulumom in otrokovimi značilnostmi. Da bi bilo tudi uvajanje otrok novincev urejeno v skladu s kurikulumom, vrtci ob sprejemu vsake nove generacije otrok začetni sistem dela prilagodimo specifičnim značilnostim novincev.

Predšolski otroci so pred vstopom v vrtec deležni predvsem družinske vzgoje. Skozi obdobje dojenčka so oblikovali odnos močne vzajemne povezanosti s svojimi starši oziroma skrbniki (v nadaljevanju starši). Ta odnos je naravno pogojen, saj je zanj značilno, da se razvije na podlagi otrokovih prirojenih signalov, s katerimi priključijo drugo osebo v svojo bližino. Pri tem ima tudi odrasla oseba prirojeno zmožnost odzivanja na otrokove signale (Marjanovič Umek in Zupančič 2004).

Odnos navezanosti se skozi medsebojno naklonjeno čustveno povezavo med otrokom in staršem postopoma oblikuje skozi čas. Otroci, ki vstopajo v vrtec v starosti od 11 meseca do približno dveh let, so v fazi razvoja navezanosti, ki jo v skladu z znano Bowlbyjevo teorijo (1969, v Marjanovič Umek in Zupančič 2004) imenujemo faza jasne diferencirane navezanosti. Za to stopnjo je značilno, da otrok išče fizično bližino osebe, na katero je navezan, in v njeni odsotnosti doživlja strah pred zapustitvijo (separacijsko anksioznost). Osebo, na katero je navezan, uporablja kot varno bazo, s pomočjo katere raziskuje okolje in nanj deluje, njena bližina mu zagotavlja varnost pri njegovem samostojnem delovanju. Če otrok v okolju zazna kakršnokoli ogroženost ali nedoločenost, se približa tej osebi in pri njej išče čustveno oporo, tolažbo ali informacije, s katerimi bi si pomagal razložiti položaj.

Eriskson (1950, v Papalia, Wendkos Olds in Duskin Feldman 2003) poudarja, da je to obdobje starosti tudi kritično obdobje za razvoj temeljnega zaupanja oziroma nezaupanja vase in v svet. Če v tem obdobju otrok doživlja občutljivo, odzivno in dosledno skrb zanj, bo

razvil temeljno zaupanje, da lahko zadovolji svoje potrebe in izpolni svoje želje, sicer lahko razvije temeljno nezaupanje.

Razvojna analitična psihoterapija pripisuje izjemen pomen prvim trem letom človekovega življenja. V tem času otrok v odnosu s starši najprej skozi odnos simbioze, nato postopne separacije in individualizacije gradi temelje svoje osebnosti. Kompleksni in občutljivi proces podrobneje razlaga teorija objektnih odnosov, v skladu s katero se otrok psihološko rodi kot celovita in v temeljih oblikovana oseba pri treh letih starosti (Praper 1996). Vsi dejavniki, ki vplivajo na otroka do treh let, imajo zato odločilen pomen v vsem njegovem kasnejšem življenju, ker odločajo o temeljnih osebnostnih strukturah posameznika.

Starejši predšolski otroci (po tretjem letu) se lažje soočajo s spremembami v svojem življenju, ker že imajo razvito časovno perspektivo, hitreje se navadijo rutine, imajo bolj razvite motorične spretnosti, z bolj razvito komunikacijo lahko prepričljiveje izražajo svoje potrebe in želje, so tudi odpornejši proti boleznim. Ti otroci so večinoma presegli simbiotično povezavo s svojimi starši. S stališča razvoja navezanosti so od približno drugega leta starosti v fazi oblikovanja recipročnega odnosa (Marjanovič Umek in Zupančič 2004). Zanj je značilen upad separacijske anksioznosti, ki nastopi kot rezultat hitrega razvoja mentalne reprezentacije in govora, kar otrokom omogoča razumevanje razlogov za odsotnost osebe, na katero so navezani, in sposobnost predvidevanja njene vrnitve.

Vstop v vrtec je za otroka sprememba, ki mu kljub zahtevnosti najpogosteje prinaša dragocene spodbude za njegov razvoj. Pri tem je pomembno, da neskladje med zahtevami položaja in zmožnostmi otroka ni preveliko. Pri uravnavanju zahtevnosti situacije ob vstopu v vrtec imajo ključno vlogo starši, ki otroku pomagajo posredno in neposredno. Neposredno so udeleženi v procesu rahljanja vezi med njimi in otrokom, posredno pa mu pomagajo vstopiti v socialni svet, mu predstavljajo vzor, pokažejo prave poti in mu dajejo oporo (Varjačič-Rajko 2007).

Formativno spremljanje otroka v vrtcu

V sodobnih pristopih k učenju prihaja v ospredje filozofija, v kateri sta otrok in njegovo učenje v središču učnega procesa. Kot meni Logaj v predgovoru h gradivu Zakaj formativno spremljati (Holcar Brunauer idr. 2016, str.4), formativno spremljanje predstavlja neke vrste drugačno filozofijo učenja in poučevanja in »krovno besedno zvezo za didaktične pristope, ki – kot kažejo obsežne raziskave po svetu – prispevajo k odpravljanju zakoreninjenih in neučinkovitih praks ter stereotipov na področju učenja in poučevanja«.

Formativno spremljanje je učinkovito tudi pri delu s predšolskimi otroki. Vsebuje pet ključnih elementov, ki skupaj predstavljajo koncept oz. paradigmo formativnega spremljanja. Zaradi posebnosti predšolskega obdobja so elementi za predšolsko vzgojo in izobraževanje prirejeni.

Kot trdijo Holcar Brunauer idr. (2016), Kurikulum za vrtce v celoti podpira paradigmo formativnega spremljanja v razvojnoprocenem pristopu in aktivni vlogi otrok ter odraslih v vzgojno-izobraževalnem procesu. V vrtcu upoštevamo in v prakso uvajamo elemente formativnega spremljanja, ki si smiselno sledijo v zapisanem zaporedju:

1. Aktivna vključenost otrok v proces
2. Dokazi
3. Povratna informacija
4. Učenje otrok od otrok
5. Vrednotenje in samovrednotenje

Pri aktivni vključenosti otrok v proces je poudarjen predvsem pomen vključevanja otrok v procese načrtovanja dejavnosti, spremljanja njihovih dosežkov in spodbujanje razmišljanja o aktivnostih in učenju. S tem otroci razvijajo občutek nadzora nad okoljem in občutek, da lahko vplivajo na okolje in ga spreminjajo.

Element dokazi poudarja pomen zbiranja in dokumentiranja dokazov o razvoju in učenju otrok v neposrednem vzgojno-izobraževalnem delu. Z dokumentiranjem ustvari vzgojitelj dokaze, iz katerih je razviden proces napredka, razvoja in učenja otrok.

S povratno informacijo otroku se udejanja tretji element formativnega spremljanja. Pri tem je pomembno, da otroku zagotavljamo kakovostne povratne informacije, ki usmerjajo njegov razvoj in napredek, informacije, ki so usmerjene na otrokovo dejavnost.

Za udejanjanje četrtega elementa formativnega spremljanja moramo organizirati učno okolje, v katerem otroci sodelujejo in se učijo drug od drugega.

Tudi pri vrednotenju in samovrednotenju, ki sta peti element formativnega spremljanja, je predvsem pomembno organizirati takšno učno okolje, ki otroke spodbuja k razmišljanju in vzpostavljanju odnosa do lastnega razvoja in učenja. S tem se učijo vrednotiti lastno udeležbo in pridobivajo uvid v lastni proces učenja.

V istem viru najdemo tudi poudarek, da je pri zagotavljanju uspešnega formativnega spremljanja predšolskih otrok nujno potrebno tudi sodelovanje s starši (str. 4).

Otrokov portfolio v vrtcu kot strategija spremljanja otrok

Portfolio otroka v vrtcu pomeni strategijo spremljanja otrokovega razvoja, učenja in napredka, ki smo jo v Sloveniji začeli v vrtce uvajati z letom 1999. V nekaterih vrtcih, med njimi tudi v Vrtcu Rogaška Slatina, je z leti postal razvojni projekt vrtca in so ga strokovni delavci vgradili v svoje delo kot stalno prakso spremljanja vsakega v vrtec vključenega otroka.

Portfolio otroka v vrtcu ni le zbirka dokumentov o učenju otroka, temveč pomeni tudi strategijo dela, ki v središče učnega procesa postavlja otroka z njegovimi značilnostmi, interesi in potrebami. Zato umeščanje portfolia v proces učenja pomeni, da je portfolio prisoten v mislih vzgojitelja v fazi načrtovanja dejavnosti, v procesu izvedbe dejavnosti in pri evalvaciji procesa učenja (Stritar in Sentočnik 2006).

Dokaz o razvoju in učenju otroka postane del otrokovega portfolia, ko ga odrasli opremi s ključnimi elementi, ki dokaz postavljajo v potreben kontekst za razumevanje določene otrokove dejavnosti. S tem postane dokaz uporaben za otroka, vzgojitelja, starše in vse tiste, s katerimi otrok deli svoj portfolio. Potrebni

elementi za pripravo dokazov v portfoliu so tehnična oprema (datum, starost otroka) dokumenta, opis okoliščin in razmer, v katerih je nastal dokaz, komentar odraslega (predvsem vzgojitelja, lahko tudi drugih za otrokov razvoj in učenje pomembnih oseb), v katerem je opredeljen kriterij izbire (pomen) dokaza. Med zelenimi elementi so tudi komentar otroka samega ob nastanku dokaza in/ali kasnejši komentarji otroka ob pregledovanju lastnega portfolia.

Otrokov portfolio v vrtcu predstavlja osebno zgodbo o uspehu posameznega otroka. S tem ko je usmerjen na vsakega otroka posebej, prispeva k postavljanju otroka v središče učnega procesa in k udeležanju inkluzivne pedagogike. Daje informacijo o otrokovih interesih, načinih učenja, odzivih na učne situacije, odraslega spodbuja k dajanju povratnih informacij otroku, ki zapisane postanejo vidne, odrasli ob načrtnih zbiranjih komentarjev otrok pridobiva povratno informacijo zase. Otrok se k portfoliu vrača znova in znova. Ob tem spoznava, da je razvoj vseživljenjski, da sta njegov razvoj in napredek osebna zgodba o uspehu, uči se o svojem učenju, spoznava, kako ga skozi čas tudi sam uravnava, in mnogo drugega. S tem otrokov portfolio sam po sebi predstavlja strategijo formativnega spremljanja otrok.

Predstavitev primera: Formativno spremljanje uvajanja otrok v vrtcu Rogaška Slatina

Svetovalna delavka vrtca skupaj z ostalimi sodelavci skrbi, da vrtec izvaja postopno uvajanje novincev v vrtec. Vključuje se v naloge načrtovanja, izvajanja in refleksije uvajanja otrok. S svojo vlogo se vključuje v vse faze procesa uvajanja otrok v vrtec. Pri tem se povezuje z vsemi deležniki vzgojno-izobraževalnega procesa. Način uvajanja otrok v vrtec Rogaška Slatina smo pregledali skozi prizmo petih elementov formativnega spremljanja uvajanja otroka v vrtec.

Aktivna vključenost otrok v proces

V pripravo na uvajanje so otroci najprej vključeni posredno, prek dogovorov med odraslimi.

- V okviru prve pedagoške konference v letu svetovalna delavka (ponovno) opredeli pomen uvajanja in strokovne delavce usmeri v skrben in načrten pristop k uvajanju otrok.
- V okviru prvega roditeljskega sestanka za starše otrok novincev v mesecu juliju starši pridobijo informacije o uvajanju in pomenu njihove vloge v tem procesu. Svetovalna delavka jim predstavi pomen na otroka usmerjenega postopka uvajanja in jih motivira, da si do vstopa otroka v vrtec uredijo možnosti za postopno uvajanje.
- V okviru prvega oddelčnega roditeljskega sestanka v mesecu avgustu se starši in strokovne delavke dogovorijo o konkretnem poteku postopnega uvajanja otrok v prvem tednu. Pogovorijo se o značilnostih otrok in se dogovorijo za razpored prihodov ter tako zagotovijo kontrolirano število oseb v oddelku, da lahko uvajanje dobro poteka.

Sledi neposredna vključenost otrok v proces uvajanja.

- Spoznavni dan - zadnji delovni dan v avgustu. Ta dan pridejo v skupino otroci, starši, vzgojitelji, ravnateljica, pomočnica ravnateljice in svetovalna delavka. V igralnicah, kjer je pripravljena možnost za razne dejavnosti, poteka prvo spoznavanje otroka z vrtcem. Otrok lahko izbira med ponujenimi dejavnostmi, igra se skupaj s starši, vzpostavlja prve stike z drugimi. Svetovalna delavka na kratko obiše skupine in pozdravi starše, otroke in strokovne delavce.
- Prvi uvajalni dnevi – starš in otrok prihajata skupaj v oddelk ob predhodno dogovorjenem času. Od sedaj naprej otrok v veliki meri s svojim odzivom usmerja nadaljnji potek uvajanja.
- Sčasoma začenja otrok aktivno raziskovati igralnico, vzpostavi kontakt z drugimi odraslimi in jim dovoli pestovanje. S tem izrazi pripravljenost za začetek druge faze uvajanja, ki predstavlja njegovo samostojno bivanje v vrtcu. Samostojno bivanje otroka v oddelku se začne za kratek čas, nato pa se glede na njegove odzive postopoma podaljšuje. V primeru

joka otroka, ki se ob odraslem v oddelku ne pomiri, samostojno bivanje skrajšamo – pokličemo starše. Ko se otrok uspešno prilagodi na več ur samostojnega bivanja v vrtcu, nastopi zadnji korak uvajanja, in sicer počivanje in spanje otroka v vrtcu.

- Način uvajanja prilagajamo otrokovim potrebam, ki jih najmlajši izkazuje le s svojim vedenjem in jih odrasli razbirajo z opazovanjem. Svetovalna delavka obiskuje skupine in opazuje odzive otrok, odzive otrok opazujejo tudi strokovni delavci in starši, o opaženem se pogovarjamo in v skladu s tem naravnavamo naslednje korake uvajanja in se dogovarjamo o njih.
- V primeru, ko otrokovo vedenje v procesu uvajanja ne kaže pričakovanega napredovanja, se starši in/ali strokovni delavci povežejo s svetovalno delavko v svetovalni odnos. Svetovalna delavka v tem primeru podrobneje raziše okoliščine, povezane z otrokovim prilagajanjem na spremembe, in s svetovanjem otroku in/ali staršem in/ali strokovnim delavcem pripomore k napredku otroka.

Menimo, da je v pristopu uvajanja otrok v našem vrtcu aktivna vloga otroka jasno izražena. Njegov glas je slišan in upoštevan. Odrasli zastopamo glas otroka že pred prihodom otroka v vrtec, z organizacijo dejavnosti, ki kasneje pomembno prispevajo k učinkovitosti odzivu odraslih na stisko otroka. Predvsem je pomembno, da s pristopom pri vseh odraslih vedno znova podpiramo dovolj jasno zavedanje pomena postopnosti pri uvajanju za otroka. Ravno to zavedanje pri starših otroku namreč zagotovi, da bodo pripravljeni v uvajanje vložiti svojo prisotnost in potreben čas. Pri strokovnih delavcih to zavedanje zagotavlja pogled, s katerim starše v oddelku sprejemamo kot pomembne in neobhodne soizvajalce uvajanja njihovih otrok.

Dokazi in povratne informacije kot del otrokovega portfolia v vrtcu

V procesu uvajanja nastajajo dokazi o otrokovem prilagajanju na pomembno spremembo v življenju. Uspešno prilagajanje na spremembo pogojuje dobro počutje otroka. Dobro počutje pa je poleg čustvene in

miselne zavzetosti ključni pogoj za učenje predšolskih otrok (Holcar Brunauer idr. 2016).

Strokovne delavke skrbno spremljajo uvajanje otroka. O spremembah sproti obveščajo starše. Spremembe zaznajo tako, da opazujejo otrokovo vedenje. Posebej so pozorne na otrokov jok. Otrok z jokom sporoča, da se ne počuti dobro. Odrasli na podlagi teh informacij uravnavajo čas postopnega samostojnega bivanja otroka v vrtcu. Vzgojiteljica se včasih o svojih opažanjih posvetuje tudi s svetovalno delavko in s tem potrdi ali v dialogu z njo na novo prevetri ugotovitve svojih opažanj. Z dokumentiranjem opaženega nastajajo dokazi o razvoju, učenju in napredku otrok. Najpogosteje ta gradiva pripravijo strokovni delavci v oddelku, redko tudi svetovalna delavka ali starši ali druge za otroka pomembne osebe.

Ker so vsi dokazi, ki jih vložimo v otrokov portfolio, opremljeni s povratno informacijo odraslega, oba elementa prikazujemo skupaj. Povratna informacija je zapisana v obliki komentarja. Komentarji so se v času dvajsetletnega razvoja portfolia v našem vrtcu izkazali kot najzahtevnejši del priprave gradiv za portfolio. Ker so neke vrste ocena, povratna informacija otroku, morajo biti strokovni, premišljeni in očiščeni vsega, kar v ustrezni povratni informaciji ni zaželeno.

Predstavljamo tri primere iz uvajanja otrok v vrtec, ki so del otrokovih portfoliev.

1 Iz Nejčevega portfolia

Sistematično opazovanje je izvajala vzgojiteljica. Svoja opažanja je sproti delila s starši, posvetovala se je tudi s svetovalno delavko. Otrokovo napredovanje sta komentirali skupaj. Dokaz je del otrokovega portfolia, ki je last otroka in s tem dostopen tudi staršem.

Spremljanje uvajanja otroka Nejca

Datum: september in oktober 2019

Starost otroka: od 11 do 12 mesecev

Okoliščine: prvič v vrtcu

Opis situacije: Strokovni delavci sprejemamo novince v vrtec s posebno pozornostjo. Da bi jim zagotovili čim manj stresen prehod od doma v vrtec, se skupaj s starši sproti dogovarjamo o pristopu k uvajanju. Praviloma so starši nekaj dni v oddelku skupaj z otrokom, potem pa ga začenjajo puščati za krajši čas v oddelku samega. Sčasoma, ko se otrok na samostojno bivanje v oddelku že dobro prilagodi, začne v vrtcu tudi počivati oz. spati. Nejca spremljamo na poti njegovega prilagajanja na novo okolje.

Sistematični zapis:

Pred uvajanjem starši povedo, da otrok uporablja dudo in ninico odejico. Oboje so prinašali tudi v vrtec. Otrok ima oboje na voljo med postopkom uvajanja.

4. 9. 2019: Otrok pride v vrtec prvič in sicer z mamico in atijem. Starša ga prineseta v oddelek in sta skupaj z otrokom v oddelku. Nejc je raziskoval prostor, pristopal k drugim otrokom in jih božal. Razne igrače v oddelku je preizkušal. Zahajal je k kotičku s stopnicami in toboganom in se vzpenjal po stopnicah.

5. 9. 2019: Ob začetnem skupnem bivanju otroka v oddelku s starši se otrok pusti pestovati vzgojiteljici. Odločimo, da bi poskusili z njegovim prvim samostojnim bivanjem. V oddelku ostane 15 minut. Nejc je predvsem raziskoval prostor, tako da je v različnih kotičkih prijemal igralna sredstva, ki so tam nastavljena za igro otrok. Ko ni opazil starša, je zajokal, a se je v naročju vzgojiteljice pomiril. Oziral se je k vratom.

6. 9. 2019: Starš je najprej skupaj z otrokom v oddelku, nato se skupaj odločimo, da bi lahko že malo podaljšali njegov čas samostojnega bivanja. Ob odhodu starša otrok zajoče in se ozira k vratom, a se v naročju vzgojiteljice potolaži. Ko mu vzgojiteljica pokaže slikanico, vzpostavlja skupno vezano pozornost na vsebino. Opazuje pokazane in od vzgojiteljice poimenovane predmete. V oddelku je ostal sam pol ure.

9. 9. 2019: Ker je bil dva dni doma (sobota in nedelja), menimo, da ne bi podaljševali otrokovega časa samostojnega bivanja. V oddelku ostane sam pol ure. Raziskuje prostor, si z vzgojiteljico ogleduje slikanice. Redko se ozira k vratom in zajoče. Ob teh priložnostih se pomiri v naročju vzgojiteljice.

10. 9. 2019: V oddelku ostane sam eno uro. Med ostalim izkaže tudi zanimanje za glasbo – s telesom nakaže gibanje ob glasbi. Izkaže občutljivost na odpiranje vrat (zajoče, ko jih kdo odpre).

Od 11. do 27. 9. 2019: V tem času je bil dva dni odsoten, v ostalih petih dnevih postopoma podaljšujemo čas njegovega samostojnega bivanja v vrtcu. Vse dni je nekaj časa samostojno raziskoval okolico, nato pa potreboval telesni stik z vzgojiteljico (kar je nakazal z gesto in jokom). V naročju se je pomiril. V vrtcu je do 27. 9. samostojno bival že dve uri dnevno.

27. 9. 2019: Nejc je v vrtcu prvič spal. Z odejico od doma smo ga pokrili tako, kot nam je pokazala mama. Nekajkrat si je odejico potegnil proč. Ob prisotnosti vzgojiteljice v njegovi bližini je po 10 minutah mirno zaspal. Spal je 1,5 ure in se zbudil umirjen.

1. 10. 2019: Nejc je zaspal mirno sam, pokrit s svojo odejico na svoj način.

4. 10. 2019: Nejc je prvič ob prihodu v vrtec prešel iz naročja staršev v naročje vzgojiteljice z zadovoljnim izrazom na obrazu.

Komentar vzgojiteljice in svetovalne delavke:

Nejc se je s postopnim uvajanjem uspešno prilagodil na vsakdanje bivanje v vrtcu. Usvojil je rutino vsakdanjega življenja, ki smo jo vzpostavili v skupini (malica pri mizi, previjanje v kotičku za previjanje, odhodi na teraso vrtca ob dnevih brez dežja, iskanje in pridobivanje odziva odraslih ob nelagodju ...). V vrtcu se igra s ponujenimi materiali, vzpostavlja kratke kontakte s sovrstniki, ko potrebuje podporo ali tolažbo, se odločno usmeri k strokovnim delavkam. Najmočnejše se je navezal na vzgojiteljico, sprejema tudi ostale odrasle, ki prihajajo v oddelek. S tem ko je razvil tolikšno mero zaupanja v vrtec, da tukaj tudi mirno zaspi, se je zanj končal uvajalni čas.

2 Iz portfolia Emreja

Anekdotski dokaz s fotografijo je pripravila vzgojiteljica, ki je otroka opazovala v uvajalnem času. Primer

ima poseben pomen, ker je bil otrok z mamo vključen v svetovalno pomoč pri svetovalni delavki zaradi posebnosti pri hranjenju.

DATUM: 25. 3. 2019

STAROST OTROKA: 2 leti in 4 mesece

OKOLIŠČINE: 1 mesec hranje otroka v vrtcu

SITUACIJA: Zake se ugodni mesec, v katerem se je Emre postopoma ugodil v vrtcu. Najprej je v vrtcu bil s svojo mamo, nato je postopoma vedno dlje časa ostal sam. V celotnem tednu je že ostal v vrtcu več kot 6 ur. Ker je v vrtcu odklanjal hrano, se je mama pronesla tudi s smešno odločitvijo. Dopolnili smo močim pomoči zanj.

DOKAZ: Dones je Emre prvič v vrtcu ještel pravi hrano in rci za zajtrk je pojedel polovico polnozrnate žitne ke. Že kmalo je prav tako po četnem odklanjanju se hrane pojedel polovico polnozrnate žitne ke.

Ob tem je popil tudi napitek, ki ga prinaša v steklenici od doma.

KOMENTAR VZGOJITELJICE: S tem, ko je Emre prvič ještel v vrtcu pravi hrano je pokazal nov korak sprejemanja in prilagajanja na življenje v vrtcu in prvi korak k sprejemanju hrane v vrtcu.

3 Iz portfolia Svena

Ta zapis je pripravila svetovalna delavka. Otroka sta opazovali njegova mama in svetovalna delavka in opa-

žanja izmenjali ob obdobjih srečanjih, na katerih je bil prisoten tudi otrok.

Datum: od 18. 9. 2019 do 25. 9. 2019

Starost otroka: 2,5 leta

Okoliščine: uvajalni čas

Opis situacije Mama se oglasi na posvet k svetovalni delavki, ker Sven zjutraj odklanja odhod v vrtec. Ob slovesu joka in se oklepa mame. Ko ga mama odda v oddelek, se stisne k strokovni delavki, se v nekaj minutah pomiri in se vključi v igro. Mama prosi za pomoč, da bi jutranje slovo z otrokom potekalo bolj umirjeno. Svetovalna delavka povabim mamo z otrokom v otroški kotiček v svoji pisarni z namenom, da se pogovorimo o organizaciji bolj mirnega slovesa. Izberem sugestivni pristop.

Iz sodelovanja s Svenom:

Sven se med pogovorom med mamo in svetovalno delavko zaigra. Ko povabim tudi njega k pogovoru, se odzove in sodeluje. Na pobudo, da iz zbirke močnih živali izbere tisto, ki je njemu najbolj všeč, izbere tigr. Izbrano sliko opremim s kratkimi stavki, ki jih med pisanjem izgovarjam na glas. Sven pozorno posluša. Zapis s sličico plastificirava, nato mu ga predam.

Sliko z zapisom takoj pokaže mami. Skupaj prebereta zapis. Sven glasno sodeluje pri branju naslova »Tiger za Svena«.

Zapis pusti za en dan v igralnici. Vrstnikom sporoča, da je to njegov tiger. Strokovni delavki ga obesita na otroku dostopno mesto in mu prebereta zapise.

Ob odhodu zapis odnese domov. Čez nekaj dni mama sporoči, da otrok hrani zapis pod blazino in da ga na otrokovo pobudo ob večerih berejo.

TIGER ZA SVENA

TIGER JE MOČNA ŽIVAL. ZNA PLAVATI IN RJOVETI.

SVEN JE POGUMEN OTROK. V VRTEC PRIHAJA DOBRE VOLJE.

25. 9.: Na ponovnem sestanku pri svetovalni delavki Sven pove vse besedilo samostojno.

Mama sporoči, da se je jutranje slovo začelo umirjati.

14. 10.: Mama in Sven zjutraj prideta v pisarno svetovalne delavke. Mama: "Prišla sva se pohvalit. Dosegla sva popolnoma lep odhod v vrtec. Sam leti od mene v skupino. Joj, to mi res veliko pomeni."

Komentar svetovalne delavke: Sven je sprejel gradivo, ki ga je dobil pri svetovalni delavki. Ob pomoči zanj pomembnih odraslih si je zapis ob sliki zapomnil. V roku sedmih dni je izkazal opazno umiritev v vedenju ob jutranjem slovesu.

Učenje otrok od otrok

Učenje otrok od otrok poteka v opazni obliki med otroki, ki so že razvili sodelovalne oblike igre. Pri mlajših predšolskih otrocih je v ospredju individualna igra in kasneje vzporedna igra, pri kateri se sicer ob drugih še vedno igrajo individualno. Zato je v zgodnjem obdobju učenje otrok od otrok manj zastopano, se pa to v polnosti razvije v drugem starostnem obdobju.

Portfolio zapisi hranijo dokaze o otrokovi dejavnosti in njegovem odzivanju tudi iz zgodnjega obdobja. Med temi dokazi imajo pogosto svoje mesto tudi zapisi o otrokovem uvajanju. Ker je otrokov portfolio last otroka, ga otrok velikokrat ogleduje, opazuje fotografije, svoje izdelke, občasno želi, da mu preberemo zapise. V kasnejšem obdobju otroci pogosto razvijejo ob portfolio diskusijo, predstavljajo svoja gradiva drug drugemu in jih komentirajo. S tako shranjenimi gradivi o uvajanju otroku omogočamo tudi ob tej temi učenje drug od drugega. To se navadno v bogati obliki odvije nekaj let kasneje.

Vrednotenje in samovrednotenje

Vrednotenje uvajanja otrok poteka sproti in tudi obdobjno. Strokovni delavki vrednotita uspešnost uvajanja sproti tekom dela, dnevno vrednotijo potek otrokovega uvajanja skupaj s starši in na podlagi ocene načrtujejo postopek uvajanja za naslednji dan.

Poleg sprotnih oblik vrednotenja potekajo tudi druge.

- Okrogla miza za starše otrok novincev, ki jo za zainteresirane starše v drugem tednu uvajanja organizira in vodi svetovalna delavka; starši si izmenjajo izkušnje, skrbi, uspehe in spodbujajo drug drugega.

Nekatere izjave staršev z okrogle mize iz leta 2019:

»Strah me je ...«

»Najhuje mi je, ko otrok zajoka ob odhodu ...«

»Zaupam vzgojiteljici.«

»Ker nismo vedele, smo šimfale ...«

- Vrednotenje uvajalnega obdobja ob koncu meseca septembra na drugem roditeljskem sestanku, ki ga skličeta strokovni delavki oddelka.

- Vrednotenje v svetovalnem odnosu, v katerem svetovalna delavka in starši sproti in ob zaključevanju svetovalnega odnosa opredeljujejo napredek.

Izjave staršev na enem takih roditeljskih sestankov:

RODITELJSKI SESTANEK ODD. 2
30.9.2019 - 16³⁰ - 17³⁰

- ma čast obema, brez naju meli me bi bilo nič,
- zelo radovoljna se strokovnim delavkam, naj sta ljubici in sočutni,
- babo lažje grem v vrt, ko vem, da je me medu in da se ima lepo
- ko sem N. pripeljala je jokala ko sem jo oddala, ampak nisem se prišla do vrt in je že nehala jokati - takoj preusmerimo pozornost

Slika 2: Izjave staršev

Refleksija mame deklice Mile, ki je bila z otrokom novincem vključena v svetovalni odnos:

»So mi rekli, se naj obrnem na vas. Če kdo, vam bo znala pomagati ona. Res ste mi zelo pomagali. Sem mislila, da s tega uvajanja ne bo nič. Otrok se me je tako zelo držal in jokal. Iz naročja ni smela videti vzgojiteljice, medtem, ko so bili drugi že sami. A ste rekli, naj kar vztrajamo. Tisti telefonski pogovor je bil odločilen. Opogumili ste me, ko sem bila povsem na tleh ... Ne morem verjeti, da se je sedaj vse tako spremenilo.«

Sklep

Pristop k uvajanju otrok v naš vrtec je pred leti pomenil razvojno nalogo vrtca in tudi razvojno nalogo svetovalne delavke. V tistem času smo razvili pristop, ki ga lahko sedaj ob poznavanju paradigme formativnega spremljanja samo potrdimo. Otrok je v središču učnega procesa, in sicer v središču procesa uvajanja, v katerem je na hitro soočen z mnogimi novimi izzivi in se mora varno prilagoditi na veliko spremembo v svojem življenju. Menimo, da pri uspešnem uvajanju otrok največ štejejo ustrezna stališča strokovnih delavcev in tudi javnosti do uvajanja otrok. Sama sem kot svetovalna delavka skrbno delovala na ta stališča. S tem sem zastopala glas otroka, ki je postajal vse bolj slišan.

Znotraj vrtca sem sodelavcem prenašala različna znanja pedagoške in psihološke stroke o psihosocialnih potrebah otrok, okoliško javnost pa smo več let postopoma soočali s temi znanji na poljuden način prek oddaj na lokalnem radiu in vsako leto znova to počnemo na roditeljskih sestankih za novince.

Že vsaj šest let v našem vrtcu postopek uvajanja vzdržujemo na doseženi ravni, za katero velja, da je postopoma uvajan prav vsak novinec, ki vstopi v vrtec. V primeru, da starš ne izraža namere po uvajanju, ga k sodelovanju z argumenti povabi strokovna delavka v oddelku. V primeru, da starš vztraja, se vključi s svojo svetovalno vlogo svetovalna delavka. V vseh primerih doslej smo po teh posvetovanjih našli rešitve za postopno uvajanje otroka. Starši nemalokrat izrazijo hvaležnost, ko začutijo pomen sporočila o pomenu uvajanja za otroka. Hvaležni so za to, da smo vztrajali in jih pritegnili k sodelovanju. Iz te hvaležnosti prihaja tudi izjava mame, ki je povedala na okrogli mizi: »Ker nismo vedele, smo šimfale.« In potem ko so uvidele, ko smo jim povedali in razložili spoznanja o potrebah otrok, je postala takšna izjava izraz hvaležnosti ...

Postopek postopnega uvajanja najmlajših najpogosteje traja dva do tri tedne. Postopek uvajanja pri starejših

najpogosteje poteka hitreje. Seveda se prilagajamo tudi otrokom, ki se uvajajo izrazito težko. Najdlje je otrok v zadnjih letih potreboval prisotnost starša v oddelku kar tri tedne. Svetovalna delavka lahko opravi pomembno svetovalno vlogo posebej v primerih, ko poteka uvajanje drugače od utečenega. Kot tretja oseba lahko uspešno pomaga pri morebitnih razhajanjih v razmišljanjih vzgojiteljev in staršev o tem, kako naprej.

Uvajanje otrok v vrtec je otrokov prvi stik z vzgojno-izobraževalnimi ustanovami, ob njem doživi svoj položaj v formativnem krogu učenja. Veseli nas, da so otroci tudi v času, ko so v veljavi epidemiološke omejitve, lahko ustrezno uvajani v vrtece. To pomeni, da so v oddelkih novincev lahko prisotni tudi starši. S tem smo kot družba pokazali, da se pri odločitvah, pri katerih moramo iskati občutljivo mejo med telesnim in duševnim zdravjem, dovolj dobro zavedamo pomena duševnega zdravja majhnih otrok in ga varujemo.

Želimo si, da bi bili vsi novinci, ki vstopajo v vrtece, že od prvega dne postavljeni v središče formativnega kroga in da bi se ta drža nadaljevala skozi celoten proces vzgoje in izobraževanja naših otrok. ■

Viri in literatura

Holcar Brunauer, A., Bizjak, C., Borstner, M., Cotič Pajntar, J., Eržen, V., Kerin, M., Komljanec, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju – priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana. Ministrstvo za šolstvo in šport in Urad RS za šolstvo.

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.). (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Papalia, D. E., Wendkos Olds, S. in Duskin Feldman, R. (2003). *Otrokov svet*. Ljubljana: Educy.

Praper, P. (1996). *Razvojna analitična psihoterapija*. Ljubljana: Inštitut za klinično psihologijo.

Stritar, U. in Sentočnik, S. (2006). *Otrokov portfolio v vrtcu*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Varjačič-Rajko, B. (2007). *Prvič v vrtec*. Ljubljana: Otroci.